

5. *Леськова М., Леськов В.* Розбудова державності: проблеми правової культури / М. Леськова, В. Леськов // Рідна школа. – 1997. – № 10. – С. 13-16.
6. *Лукаш О. Л.* Особливості правової культури студентів в умовах трансформації українського суспільства / О. Л. Лукаш // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія № 18. Економіка і право : зб. наукових праць. – Випуск 11. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2010. – С. 49-55.
7. *Третяк С.* Правове забезпечення правової культури населення як умова створення основ громадянського суспільства / С. Третяк // Право України. – 2005. – № 4. – С. 34-35.

О. О. Морозова
доцент кафедри правознавства
Національного педагогічного університету
імені М. П. Драгоманова,
кандидат політичних наук, доцент
(м. Київ)

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ГЛОБАЛЬНОЇ ПОЛІТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Якщо розглядати глобалізацію в рамках розвитку світової системи капіталізму, то ослаблення суверенітету національних держав в економічній сфері є лише фазою цього розвитку, в якій реалізуються неоліберальні ідеї. Американський соціолог Ф.Макмайл, наприклад, вважає глобалізований розвиток новою формою стабілізації капіталізму, що в 80-х роках ХХ століття змінив колишню модель розвитку, засновану на поділі людства на Перший, Другий і Третій світи [1, с. 25-61]. Деякі дослідники взагалі бачать у глобалізації побічний ефект політики господарської дерегуляції, яку держави проводять заради заощадливішого використання бюджетних коштів на соціальні програми [2, с. 57].

Результатом глобальних змін вже стали численні проблеми управління, які нині вимагають фундаментального перегляду. Наприклад, проблема прав людини, культурного плюралізму, солідарності. В зміненому соціально-економічному (нова економіка та новий соціальний порядок) і культурному середовищах (зміна цінностей та ідеологій), що мають цілком непередбачуваний характер, необхідно знаходити адекватні політичні рішення. І. Дрор робить невтішний висновок: “Жоден з існуючих урядів не готовий до подібних несподіваних радикальних змін” [3, с. 7].

Уряди найчастіше виявляються в політичному тупику через те, що навіть у сучасних демократичних суспільствах на них чиниться сильний тиск на підтримку недалекоглядних дій, які в довгостроковій перспективі можуть мати серйозні негативні наслідки. Багато країн, що розвиваються, потрапляють у безвихідну ситуацію під тиском таких міжнародних інститутів, як МВФ і Всесвітній банк, здійснюючи політику, яка не відповідає власним інтересам. Отже, особливого

значення набуває адаптація зовнішніх (принесених ззовні) ідей та інститутів до місцевої політичної культури, яку ми називаємо глобалізацією.

З огляду на це формування “цільової” політичної культури стає єдиною можливим виходом. Адже лише за допомогою універсальних настанов вдасться досягти необхідного рівня порозуміння. Не дивно, що в наш час багато хто з молоді намагається потрапити за кордон перед початком своєї трудової діяльності, аби запозичити “більш просунуті” культурні зразки. Тож формування глобальної політичної культури відбувається завдяки не якості самих культурних артефактів, а тим умовам, в яких існують ці культурні зразки. Відбувається побудова гіпотези про те, що експлуатація даних культурних норм гарантуватиме і соціально-економічні блага.

Таким чином, ми приходимо до розуміння того, що деякі загальні елементи політичної культури повинні бути розвинені скрізь, щоб стати базисом для глобального управління й просування інтересів людства в світі, який постійно інтегрується. І. Дрор не називає конкретно, якими саме повинні бути ці елементи. Для нього це очевидно – західними. Однак необхідно знайти якийсь компроміс цінностей для того, щоб вони були адекватними й сприймалися у всіх політичних культурах [3, с. 11]. Глобальна перебудова передбачає, що уряди постійно стикатимуться з питаннями ціннісних орієнтацій, які стосуються соціальної справедливості, навколишнього середовища, суспільного розвитку. Вони повинні бути уповноважені приймати рішення відповідно до погоджених правил і визнаних етичних пріоритетів. Усі заходи щодо досягнення ідеалу нового управління зводяться до наступного: 1) вдосконалення й розширення сфери застосування системи міжнародного права, у тому числі кримінального; 2) оптимізація глобального управління через створення відповідних наднаціональних інститутів; 3) відповідне “виховання” нових політичних еліт, політичне мислення яких повинно повністю охоплювати юридичні питання, настанови й ресурси.

Головною особливістю майбутнього управління стане “управління без управлінців”. На користь цього твердження вчені наводять такі аргументи. Дві світові війни поставили держави перед необхідністю невідкладно створити наднаціональні, надрегіональні й надблокові системи управління, якою спочатку була Ліга Націй, а потім ООН. Нездатність цих організацій забезпечити міжнародну безпеку в розділеному світі постійно підштовхувала соціальну й політичну думку до пошуку принципів і формул досконалішого світового порядку. Після Другої світової війни багато вчених думали, що для вирішення цієї проблеми необхідно насамперед удосконалити діяльність ООН як органу на зразок “світового уряду”.

Нині цю проблему формулюють інакше: необхідно створити систему управління окремими сферами міжнародного життя у формі більш м’якого прийняття рішень, прийнятних для національних держав. У такому випадку було б даремно діяти тільки через урядові органи, зобов’язані стояти на сторожі офіційно декларованих

національних інтересів. Адже сучасному світу властива множинність рівнів і типів управління, що відмінна як від моделей прийняття рішень міжнародними організаціями, так і від простого диктату світового ринку. Така ситуація вимагає формування і поширення глобальної політичної свідомості, яка дала б можливість виробляти загальноприйнятні рішення. Інша річ, що впливати на розробку певних універсальних норм “цільової” політичної культури будуть не всі держави, а лише найуспішніші.

Так, дослідники відзначають “дефіцит демократичного контролю” в діяльності міжнародних організацій і не бачать реальної можливості домогтися, щоб вони стали підзвітні національним громадянським суспільствам [4, с. 92-102]. Інтерпретація цієї максими досить прозора. Німецький політолог Франц Нушелер звертає увагу на суперечність між “глобальним управлінням” і “наддержавним управлінням” [5, с. 25], а американський політолог Стівен Уолт зазначає, що в останнє десятиліття Сполученим Штатам настільки сподобалося бути “номером один” у світовій політиці, що тепер вони сповнені рішучості зберегти за собою це місце [6, с. 43]. “Визначення “міжнародний” і “транснаціональний” стали останнім часом означати “американізований”, – заявляють багато публіцистів і політиків. Імовірно, не випадково поняття “всесвітнє правління” (“world government”) включено до словника “Енциклопедія Американа”, але відсутнє в “Енциклопедії Британніка”. Тому, говорячи про формування глобальної політичної культури, варто цю проблему розглядати з точки зору не тільки “чистої” теорії, що оперує категоріями й поняттями, але й реальної політики, де весь світ (за вдалим виразом З. Бжезінського) – величезна “шахівниця”, а гравці переслідують свої власні, зовсім не абстрактні інтереси.

Формування “цільової” політичної культури української молоді відбувається в умовах домінування зовнішньої інформації про політичні процеси, настанови, переконання над внутрішньою інформацією. Це пояснюється тим фактом, що українська політична система в очах переважної більшості української молоді не відповідає традиційним уявленням про демократичну політичну культуру, а відтак апріорі не може становити ідеал молодіжних уявлень про політику.

ЛІТЕРАТУРА:

1. *McMichael Ph.* Globalization: Myths and Realities / McMichael Ph. // *Rural Sociology*. – 1996. – Vol. 61. – № 1. – P. 25-61.
2. *Scott A.* Globalization: Social Process or Political Rhetoric? / A. Scott // *The Limits of Globalization: Cases and Arguments*. – L.; N.Y., 1997. – P. 56-69.
3. *Дроп И.* Способность управлять. Резюме доклада Римскому клубу / И. Дроп // *Глобальное управление для устойчивого развития*. – Новосибирск: Издательство Новосибирского университета, 1996. – 540 с.
4. *Keohane R. O.* International Institutions: Can Interdependence Work? / R. O. Keohane // *Foreign Policy*. – 1998, Spring. – № 110. – P. 92-102.

5. *Nuscheler F. Global Governance versus Superpower Governance / F. Nuscheler // Internationale Politik. – 1998. – № 11. – P. 23-29.*
6. *Walt S. M. International Relations: One World, Many Theories / S. M. Walt // Foreign Policy. – 1998, Spring. – № 110. – P. 43.*

І. В. Сулима-Камінська
старший викладач кафедри правознавства
Національного педагогічного університету
імені М. П. Драгоманова
(м. Київ)

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ В СИСТЕМІ ВИЩОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

Права людини як найвищої цінності, формування нормативних засад правової держави і громадянського суспільства, усвідомлення нової, гуманістичної ролі права і всієї юридичної системи, ставлять перед суспільством важливе педагогічне завдання – сформувати правову культуру молоді людини, що буде сприяти реалізації її ефективної правової діяльності та дозволить оцінювати таку діяльність не лише з позиції правової доцільності, а й моральної цінності.

Дослідженням проблем формування правової культури майбутнього вчителя, визначення змісту правової освіти у вищих педагогічних навчальних закладах займаються Г. П. Васянович, М. І. Городиський, М. К. Подберезький, Т. М. Почтар, О. С. Саломаткін, Н. Г. Яковлева та інші відомі науковці.

В той же час питання формування правової культури студентів педагогічних вишів відноситься до слабо розроблених, так як раніше не ставилося завдання дослідити питання сформованості правової культури майбутніх вчителів, їх готовності жити і працювати в правовій, демократичній державі.

Термін “культура” – латинського походження, його значення за часів античності трактувалося як обробка, догляд, поліпшення (*colo, colere* – обробіток, займатися землеробством). У ХХ столітті вчені А. Кребер та К. Клакхон зробили спробу об’єднати досягнення культурологів усього світу й привели в своїй праці (англ. *Culture: A Critical Review of Concepts and Definitions*”, 1952) 180 визначень терміну “культура”. У 1983 р. на XVII Всесвітньому конгресі в Торонто, присвяченому проблемі “Філософія й культура”, було наведено вже кілька сотень визначень цього поняття.

В нашому дослідженні ми будемо користуватися визначенням “культури”, поданим в Універсальному словнику-енциклопедії, що трактує сутність культури як сукупність матеріального і духовного надбання людства, нагромадженого, закріпленого і збагаченого упродовж історії, яке передається від покоління до